

vremenah Ferdinanda I., kraljevi glavom predsjedali, i gdje su se obično za kraljeve Hrvatske, Slavonske i Dalmacije izbirali i proglašivali. Na ovom saboru ima ova kraljevina još i sada svoje zakonotvorstvo; a imala je do najnovijih vremena svoje vlastito upravljanje, koje je povjereno bilo njegda vojvodi iz kraljevske krvi rođenim, a poslje pako banom, koji su samo i jedino od kralja zavisili.

Poklisari trojedne kraljevine nisu više putah ni dolazili na ugarski sabor; a kad bi došli, smatrali su se kao zastupnici ove kraljevine samo u obziru obćenitih ugarsko-hrvatskih državnih odnošenjah; a zakoni ondje načinjeni bili su za našu kraljevinu bez svake sile dotle, dok se nebi na posebnom saboru naše kraljevine kao valjani priznali. Radi česa se je često događalo, da su se takvi zakoni za našu zemlju i na samom ugarskom saboru samo po naših zastupnicah s našim prabilježnikom napose sastavljali, a odande kralju na odobrenje podnosili. Odatle se lahko može razumjeti, zašto oni zakoni, koji izključivo na kraljevinu Hrvatsku, Slavonsku i Dalmatinsku spadaju, u zakoniku ugarskom „corpus juris“ uvijek napose odijeljeni stoje. Upravo tako su i takvi zaključci našega posebnoga sabora često kao zakoni priznati, koji na ugarskom niti su načinjeni, niti u pretresanje uzeti bili, kako to zadosta svjedoče naši zakoni od godine 1492. i 1538., koji se pod imenom „Constitutiones et Articuli Slavoniae“ u zakoniku ugarskom nalaze.

Banska vlast protezala se je, kako to nebrojene diplome i zakoni svjedoče, od Drave i Dunaja do Jadranskoga mora, bani pako jedinomu kralju podčinjeni obnašali su svoju vlast u ovoj zemlji uvijek sasvim neodvisno od ugarske kraljevine i njezinih makar kako imenovanih častnikah. Dapače istina je neoprovrživa, da su naši vojvode i bani sasvim različne od ugarskih novce kovali, dočim je ugarskim sudcem zabranjeno bilo svoju službu na ovoj strani Drave obnašati. Političko upravljanje unutarnjih poslova ovih zemaljah, premda se je namjestništvo za Ugarsku mnogo prije po zakonu ustrojilo, bilo je sa svim tim uvijek neodvisno od Ugarske do ukinutja posebnoga za trojednu kraljevinu uvedenoga kraljevskoga vieća t. j. do g. 1779., a do g. 1767., t. j. do hrvatsko-slavonskoga upraviteljstva, imali su banovi sa saborom pravo zemljom upravljati.

Tek pod Marijom Tereziom i Josipom II počela je banska čast i sabor ove kraljevine gubiti malo po malo svoju moć i sjajnost. Ali još i onda, kad se je po članku 58. od g. 1790/1 vlast sada ukinutoga ugarskoga namjestništva na kraljevinu hrvatsku, slavonsku i dalmatinsku protekla, ostadoše sasvim tim poslovi, koji se naše kraljevine napose tiču, u području našega sabora, i tim načinom bila je priznata, a i nadalje potomstvu predana samostalnost naše kraljevine, tako na temelju uvjeta medjusobnoga saveza, kao takodjer na temelju mnogih zakonah, a navlastito onoga od g. 1712.: 120.

Ali najbolje poručanstvo za narodnu samostalnost ove trojedne kraljevine biasmo uvijek navikli gledati u naših uzvišenih kraljevih, koji su tako po svojem prirodjenom pravdoljubju, kako po svojoj pri krunjenju svečano učinjenoj zakletvi, vazda dužni bili, ne samo kraljevinu ugarsku, nego i ove š njome sdružene kraljevine u svojih zadobljenih pravih i slobodah uzdržati. I tako bi, da je upravo ta neoslabljena kraljevska vlast, koja se želji Magjarah za odciepljenjem pogibelna činjaše, bila za nas sveto utočište, gdje smo u svako doba suprot tlačiteljem našim pomoć izmoliti mogli. Ovoj pomaganja mogućnosti od-